

Střídavá péče - odůvodnění rozhodnutí

Nedostojí-li obecné soudy své povinnosti přesvědčivě a srozumitelně odůvodnit svůj právní závěr, že není v nejlepším zájmu dětí být ve střídavé (byť i nestejněměrné) péči obou rodičů, poruší právo dotčeného rodiče na péči o děti a jejich výchovu podle čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

(Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 8.11.2023 sp.zn. III.ÚS 1786/22)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele R. F. H., zastoupeného Mgr. T.K., advokátem se sídlem O., proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 30. 3. 2022 č. j. 126 Co 14/2022-797, rozsudku Okresního soudu Praha-východ ze dne 1. 9. 2021 č. j. 12 Nc 2658/2020-612 a doplňujícího rozsudku Okresního soudu Praha-východ ze dne 2. 12. 2021 č. j. 12 Nc 2658/2020-637, za účasti Krajského soudu v Praze a Okresního soudu Praha-východ, jako účastníků řízení, a 1) K. H., zastoupené Mgr. K.M., advokátkou, se sídlem P., a 2) nezl. A. H. a 3) nezl. L. H., oba zastoupeni opatrovníkem městem Říčany, jako vedlejších účastníků řízení, tak, že rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 30. 3. 2022 č. j. 126 Co 14/2022-797 byla porušena práva stěžovatele zaručená v čl. 32 odst. 4 ve spojení s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Toto rozhodnutí se proto ruší. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.

Z odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Stěžovatel je otcem nezletilých vedlejších účastníků 2) a 3), tedy nezletilého A a nezletilé L. První vedlejší účastnice je matkou nezletilých. Předmětem řízení u obecných soudů je úprava poměrů nezletilých vedlejších účastníků. Stěžovatel a vedlejší účastnice ukončili svůj vztah v červnu roku 2020 poté, co vyšlo najevo, že stěžovatel má jiný partnerský vztah. Styk stěžovatele s nezletilými zpočátku probíhal tak, že v péči o nezletilé se s vedlejší účastnicí střídali, stěžovatel měl nezletilé ve své péči od pátku lichého týdne od 15 hodin do následujícího úterý a v každém sudém týdnu od pondělí do úterý s tím, že předávání probíhalo ve školce. Dne 31. 7. 2020 podala vedlejší účastnice k soudu návrh na svěřeni nezletilých pro dobu před a po rozvodu manželství rodičů do své péče; styk stěžovatele s nezletilými navrhla od pátku do pondělí lichého týdne a v sudém týdnu od středy do čtvrtka s místem předání ve školce. Stěžovatel s návrhem nesouhlasil a žádal, aby byli nezletilí svěřeni do střídavé péče obou rodičů. Na počátku řízení před obecnými soudy byla rodičům nařízená mediace, na jejímž základě byla uzavřena mediační dohoda.

2. Okresní soud Praha - východ (dále jen "okresní soud") napadeným rozsudkem č. j. 12 Nc 2658/2020-612 svěřil nezletilé pro dobu před a po rozvodu manželství do péče vedlejší účastnice (výrok I.); stanovil stěžovateli povinnost pro dobu před rozvodem manželství přispívat na výživu nezletilého A. částkou 9 000 Kč měsíčně a na výživu nezletilé L. částkou 7 000 Kč měsíčně (výrok II.); a upravil styk stěžovatele s nezletilými, a to tak, že stěžovatel je oprávněn stýkat se s nezletilými v každém lichém týdnu od pondělí 16 hodin do úterý 8 hodin a od pátku 16 hodin do úterý následujícího sudého týdne do 8 hodin [výrok III. odstavec a)]. Dále okresní soud upravil rozsah styku v době školních prázdnin [výrok III. odstavec b) až e)] a rozhodl o místě předávání nezletilých (výrok III., poslední odstavec). V doplňujícím rozsudku č. j. 12 Nc 2658/2020-637 okresní soud rozšířil vyživovací povinnost stěžovatele i na dobu po rozvodu manželství. Úpravu výchovných

poměrů okresní soud odůvodnil nejprve závěrem, že nezletilí jsou útlého věku, a závěrem, že vzhledem k dosavadnímu způsobu života jsou více citově vázaní na matku. Přihlédl ke skutečnosti, že otec by v případě svěřeni nezletilých do střídavé péče do značné míry spoléhal na pomoc své partnerky, případně na pomoc jiných osob v jeho okolí (sousedí). Zdůraznil, že pro nezletilé je prioritní přítomnost rodičů, a dodal, že vedlejší účastnice (matka nezletilých) má možnosti se o nezletilé plně postarat, dosud tak činila, a není proto důvod, aby byla péče o nezletilé přenechávána dalším osobám. Odkázal také na vyjádření nezletilého, ze kterého dovedl rozpory o procvičování logopedie v domácnosti otce. Přihlédl i k názoru nezletilých a konstatoval, že pokud dojde pro děti k nečekané změně v rodinném uspořádání, nelze očekávat, že se automaticky změní i jejich vnitřní rozpoložení a své citové nastavení změní tak, aby bylo přesně vyrovnáno směrem k oběma rodičům stejně (odst. 67 a 68 napadeného rozsudku okresního soudu). Uvedl, že stěžovatel přehlíží, jak se může konflikt v rodině odrazit na nezletilých a zmínil problematickou komunikaci stěžovatele a vedlejší účastnice (blíže odst. 69 rozsudku okresního soudu). Dále okresní soud odkázal na psychický stav nezletilé, její terapeutickou péči, přičemž uvedl, z jakých zpráv v této oblasti vycházel a proč (uvedl, že terapeuti v PEXESO z. s. absolvovali s nezletilými více sezení a vyjadřovali se ke stavu nezletilých, nikoliv k modelu péče o nezletilé). Přisvědčil stěžovateli v tom, že pokud by rodiče vystupovali souladně, nezletilí by žádnou psychologickou péči nepotřebovali. Uzavřel, že pokud toho schopni nejsou (každý svým dílem), nezbyvá, než uvedené akceptovat a psychickému stavu nezletilých pozornost věnovat. Rozsah styku okresní soud upravil s odkazem na dohodu uzavřenou během mediace. V odůvodnění okresní soud uvedl, že vzhledem k útlému věku nezletilých je nutné, aby byly mezi tím, kdy pečujícího rodiče neuvidí, krátké přestávky, a dodal, že pro to, aby mohl být stěžovatel výchovným vzorem, musí mít možnost zapojit se do péče o nezletilé i ve všední dny.

3. Krajský soud v Praze (dále jen "krajský soud") v záhlaví uvedeným rozsudkem změnil rozhodnutí okresního soudu ve vztahu k výživnému; stěžovateli určil povinnost platit stanovené výživné k rukám vedlejší účastnice a zaplatit dluh na výživném za období od 1. 8. 2020 do 31. 3. 2022 pro nezletilého A. ve výši 59 230 Kč a pro nezletilou L. ve výši 51 695 Kč v pravidelných měsíčních splátkách [výrok II. odstavec a)]. Dále krajský soud upravil rozsah styku stěžovatele, a to tak, že stěžovatel je oprávněn stýkat se s nezletilými od čtvrtka lichého týdne od 16 hod do úterý následujícího sudého týdne do 8 hod [výrok II. odstavec a)]. Ve zbytku rozhodnutí okresního soudu potvrdil. K úpravě výchovných poměrů (odst. 53 napadeného rozsudku) krajský soud uvedl, že v posuzované věci nebyly podmínky střídavé péče splněny. Ačkoli krajský soud nepochyboval o výchovných a pečovatelských schopnostech stěžovatele, dospěl k závěru, že svěřeni nezletilých do střídavé péče je předčasné. Z provedených zjištění dle krajského soudu vyplývá, že obě děti byly rozpadem rodiny zasaženy a musí se na tuto životní změnu řádně adaptovat. Krajský soud uvedl, že má za to, že střídavé péči, jako další změně v jejich životě, lze nezletilé podrobit teprve poté, co si zvyknou, že rodiče spolu nežijí, adaptují se na povinnou školní docházku a sžijí se s novými bydlišti svých rodičů. Do té doby je dle mínění krajského soudu v nejlepším zájmu dětí jejich ponechání v péči vedlejší účastnice, která je od narození primární osobou v jejich životě, přičemž stěžovatel ve své roli otce vstupuje do jejich života v jiných situacích a úkoly dříve svěřené vedlejší účastnici přebírá teprve později se zvyšujícím se věkem dětí.

II. Argumentace stěžovatele

4. Stěžovatel se ústavní stížností domáhá zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí, neboť má za to, že jimi bylo porušeno jeho právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva"), právo na ochranu soukromého života zaručené čl. 10 odst. 2 Listiny a čl. 8 Úmluvy a právo na péči a výchovu dětí zaručené čl. 32 odst. 1 a 4 Listiny. Stěžovatel dále namítá porušení čl. 4 Ústavy, čl. 10 Všeobecné deklarace lidských práv, čl. 14 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

5. Stěžovatel v ústavní stížnosti uvádí, že okresní soud zatížil řízení vadami, když neprovedl důkazy, které stěžovatel navrhoval (písemnou komunikaci, fotografickou dokumentaci, znalecký posudek). Uvádí, že před obecnými soudy konstantně navrhoval střídavou péči, a je přesvědčen, že oba soudy nezohlednily oprávněné zájmy nezletilých dětí. Je přesvědčen, že ani jeden z důvodů, na které v napadeném rozsudku odkazuje okresní soud v odůvodnění výroku svěřením péče vedlejší účastnice, nemůže obstát. Má za to, že není zřejmé, z jakých důkazů okresní soud svá zjištění vyvozuje, že nesprávně vyložil zjištěný názor nezletilého A., a že nepřihlédl ke stanovisku vzdělávacích institucí. Dále stěžovatel popisuje, proč je přesvědčen, že pro nezletilé děti bude nejlepším výchovným modelem péče střídavá, symetrická, se střídáním po kalendářním týdnu. Odkazuje na rozhodnutí Ústavního soudu (např. usnesení sp. zn. IV. ÚS 1061/21 ze dne 25. 5. 2021 a nálezy I. ÚS 1554/14 ze dne 30. 12. 2014). Uvádí, že soudy rozhodly o styku nezletilých s otcem tak, že ze šesti dnů jsou nezletilí dva dny bez dětí přítelkyně otce, což považuje za překážku pro vytváření nové rodiny. Stěžovatel dále popisuje rozdílný přístup obou rodičů, kritizuje péči vedlejší účastnice o děti (tvrdí, že vedlejší účastnice pečuje o děti příliš) a její postoje (například k odchodu stěžovatele z manželství). Stěžovatel dále nesouhlasí se závěry krajského soudu, který střídavou péči o nezletilé v projednávané věci považuje za předčasnou. Závěrem stěžovatel tvrdí, že soudy nedostály požadavkům spravedlivého procesu - nevypořádaly se s jeho argumentací, neprovedly navržené důkazy a dovozuje, že napadená rozhodnutí nejsou dostatečně odůvodněna (nepřezkoumatelnost). Obecně konstatuje, že právní závěry obecných soudů jsou v extrémním nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními, namítá svévoli a nerespektování kogentní normy (neuvádí však, jaké). Je přesvědčen, že napadenými rozhodnutími došlo k porušení jeho základních práv i práv nezletilých dětí.

III. Vyjádření účastníků a vedlejších účastníků řízení

6. Ústavní soud vyzval podle § 42 odst. 4 zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu") účastníky řízení a vedlejší účastníky řízení, aby se vyjádřili k ústavní stížnosti.

7. Okresní soud ve vyjádření k ústavní stížnosti odkazuje na odůvodnění napadených rozhodnutí a spisový materiál zachycující průběh jednání, procesní návrhy účastníků a procesní postup soudu. Okresní soud má za to, že napadené rozhodnutí bylo řádně odůvodněno, a je proto přezkoumatelné.

8. Krajský soud ve vyjádření k ústavní stížnosti konstatuje, že se v napadeném rozhodnutí zabýval všemi odvolacími námitkami, vysvětlil svůj náhled na věc, provedl obsáhlé zjišťování skutkového stavu a své právní závěry dostatečně vysvětlil.

9. Vedlejší účastnice ve vyjádření k ústavní stížnosti sdělila, že je toho názoru, že okresní soud a soud krajský provedly dokazování dostatečně, když dokazováním byl zjištěn skutkový stav tak, aby bylo možno ve věci správně rozhodnout, a to i v souladu se zásadou hospodárnosti řízení. Uvedla, že stěžovatel navrhl před okresním soudem provést důkazy, které skýtaly více než 100 stran komunikace mezi rodiči a různé fotografie dětí a rodičů, když tyto důkazy byly opatřeny nejrozumnějšími poznámkami otce. Soud rozhodl, že provádění těchto důkazů je nadbytečné a nevhodné. Matka také uvádí, že okresní soud odůvodnil řádně, proč neprovedl znalecký posudek, jehož vypracování stěžovatel navrhoval. V řízení byly provedeny jak výpovědi obou dětí před opatrovníkem, tak výslech nezletilého A. před soudem (v řízení o neshodách rodičů). Namítá, že symetrická střídavá péče obou rodičů není v zájmu dětí, stěžovatel dle jejího vyjádření nerespektuje např. závažnou alergii syna a podává mu potraviny se stopami ořechů. Uvádí, že stěžovatel zastává názor, že může žít ve vztahu s vícero ženami jako jedna velká rodina, kde jsou si všichni rovni, a že není schopen se dětem věnovat z časových důvodů tak, aby je pravidelně vozil do školy a vyzvedával je, když tyto povinnosti musí místo něj zastat jeho partnerka. Závěrem konstatuje, že příslušné soudy svá rozhodnutí dostatečně a srozumitelně odůvodnily, uvedly, jaké skutečnosti mají za zjištěné, na

základě jakých důkazů dospěly ke svým závěrům a které právní předpisy aplikovaly, přičemž matka neshledává, že by závěry soudů neměly oporu ve skutkových zjištěních. Dle názoru vedlejší účastnice nelze v rozhodnutích obecných soudů shledat porušení základních práv stěžovatele, které ostatně ani stěžovatel nijak specificky nerozvádí v ústavněprávní rovině.

10. Opatrovník nezletilých ve svém vyjádření k ústavní stížnosti uvádí, že napadená rozhodnutí považuje za rozhodnutí učiněná v zájmu dětí a v době rozhodování reflektující jejich potřeby.

11. Stěžovatel v replice k vyjádření okresního a krajského soudu uvedl, že setrvává na odůvodnění ústavní stížnosti. K vyjádření vedlejší účastnice pak stěžovatel uvádí, že má jednu životní družku, a že tvrzení, že hazarduje se zdravím nezletilých, jsou lichá. Dodává, že je zcela plnohodnotným rodičem, který se umí a chce o své děti postarat, a konstatuje, že se děti s novou životní situací vyrovnaly. Dále stěžovatel odkazuje na nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3350/22 ze dne 8. 2. 2023 a jeho právní věty a dále na nálezy sp. zn. I. ÚS 3522/22 ze dne 30. 3. 2023. Závěrem stěžovatel uvedl, že je přesvědčen, že obecné soudy porušily ústavnost, nenaplnily ústavně zaručená práva účastníků plynoucí z čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 32 odst. 4 Listiny, a proto navrhuje zrušení napadených rozhodnutí.

IV. Splnění podmínek řízení a průběh řízení před Ústavním soudem

12. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, jenž byl účastníkem řízení, v němž byla vydána napadená rozhodnutí, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario), neboť stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svých práv.

13. Podle § 44 zákona o Ústavním soudu rozhodl Ústavní soud bez konání ústního jednání, protože od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci.

V. Posouzení věci Ústavním soudem

14. Po seznámení se s obsahem ústavní stížnosti a napadených rozsudků, vyjádřeními účastníků a vedlejších účastníků řízení a vyžádaným soudním spisem Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná, neboť napadenými rozhodnutími došlo k porušení stěžovatelových práv zaručených čl. 36 odst. 1 Listiny ve spojení s čl. 32 odst. 4 Listiny.

V. a) Obecná východiska k rozhodování Ústavního soudu v rodinných věcech

15. Ústavní soud předně považuje za nezbytné zdůraznit, že k soudním rozhodnutím v rodinných věcech přistupuje velmi rezervovaně, a dále rovněž to, že není povolán k přezkumu správnosti aplikace podústavního práva; jeho úkolem je v řízení o ústavní stížnosti ochrana ústavnosti [čl. 83, čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy], nikoliv "běžné" zákonnosti. Ústavnímu soudu proto ani v řízeních o ústavních stížnostech směřujících proti rozhodnutím obecných soudů týkajícím se úpravy výchovných poměrů k nezletilým dětem v žádném případě nenáleží hodnotit důkazy provedené obecnými soudy v příslušných řízeních a na základě tohoto "vlastního" hodnocení důkazů předjímat rozhodnutí o tom, komu má být dítě svěřeno do péče, jakým způsobem (co do rozsahu i konkrétního vymezení časového harmonogramu) má být rozhodnuto o styku rodičů k nezletilému dítěti atp.

16. Ústavní soud připomíná, že ve vztahu k přezkumu rozhodnutí obecných soudů týkajících se problematiky úpravy výchovných poměrů k nezletilým dětem je jeho úkolem především posoudit, zda obecné soudy neporušily základní práva stěžovatele, kupříkladu tím, že by excesivním způsobem nerespektovaly již samotná ustanovení podústavního práva, přičemž nerespektování obsahu a smyslu

příslušných zákonných ustanovení znamená přesah do ústavní roviny i proto, že příslušnou podústavní úpravou je právě ústavní úprava realizována a konkretizována [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. 2. 2010 (N 32/56 SbNU 363); či nález sp. zn. I. ÚS 266/10 ze dne 18. 8. 2010 (N 165/58 SbNU 421); veškerá judikatura Ústavního soudu je dostupná též na <http://nalus.usoud.cz>]. V rámci tohoto přezkumu Ústavní soud také vždy posuzuje, zda řízení před soudy bylo konáno a přijatá opatření byla činěna v nejlepším zájmu dítěte (ve smyslu čl. 3 Úmluvy o právech dítěte), zda byly za účelem zjištění nejlepšího zájmu dítěte shromážděny veškeré potřebné důkazy, přičemž důkazní aktivita nedopadá na samotné účastníky, ale na soud, a zda byla veškerá rozhodnutí vydaná v průběhu řízení náležitě odůvodněna [srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014 (N 105/73 SbNU 683)].

17. Ústavní soud ve své judikatuře za tímto účelem vymezil ústavněprávní kritéria pro svěřování dětí do péče, jejichž naplnění v rámci přezkumu rozhodnutí obecných soudů s ohledem na konkrétní okolnosti daného individuálního případu vždy zkoumá. Mezi kritéria, která musí obecné soudy z hlediska nutnosti rozhodovat v nejlepším zájmu dítěte v řízení o úpravě výchovných poměrů vzít v potaz, patří zejména: (1) existence pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěřování do péče usilující osobou; (2) míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřování do péče té které osoby; (3) schopnost osoby usilující o svěřování dítěte do péče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby; a (4) přání dítěte (srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 2482/13, body 19 a 21, a tam cit. judikaturu). V případě, že jeden z rodičů naplňuje tato kritéria výrazně lépe, je zpravidla v zájmu dítěte, aby bylo svěřeno do péče tohoto rodiče; naopak v případě, že oba rodiče naplňují tato kritéria zhruba stejnou měrou, je třeba vycházet z premisy, že zájmem dítěte je, aby bylo především v péči obou rodičů [srov. např. citovaný nález sp. zn. III. ÚS 1206/09; nález sp. zn. I. ÚS 3216/13 ze dne 25. 9. 2014 (N 176/74 SbNU 529) či nález sp. zn. I. ÚS 1554/14 ze dne 30. 12. 2014 (N 236/75 SbNU 629)].

18. Z dosavadní judikatury Ústavního soudu současně vyplývá, že svěřování dítěte do střídavé péče za situace, kdy oba rodiče naplňují výše uvedená kritéria zhruba stejnou měrou, není nutně vždy automatickým řešením, neboť obecné soudy jsou povinny vzít v potaz i další relevantní kritéria, pokud to specifické okolnosti projednávaného případu vyžadují, která s ohledem na povinnost respektovat a hájit nejlepší zájem nezletilého dítěte brání jeho svěřování do střídavé péče a tedy vyvracejí onu presumpci ve prospěch střídavé péče. Jedná se například o situace, v nichž by vzhledem ke specifickému zdravotnímu či psychickému stavu dítěte střídavá péče představovala pro dítě nepřiměřenou zátěž (např. pokud je dotčené dítě emočně labilní, je vysoce fixováno pouze na jednoho z rodičů, vyžaduje speciální a intenzivnější péči a pozornost, trpí poruchou autistického spektra atp.). Stejně tak lze uvažovat ve výjimečných případech o nesvěřování dítěte do střídavé péče, jestliže rodiče, jež jinak naplňují relevantní kritéria ve zhruba stejné míře, žijí ve velmi velké vzdálenosti od sebe, a to zejména v případech, kdy by tato velká vzdálenost mohla zásadním způsobem narušit školní docházku dítěte či jeho rozvoj prostřednictvím mimoškolních aktivit nebo rozmělnit jeho vazby v daném sociálním prostředí [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 1835/12 ze dne 5. 9. 2012 (N 152/66 SbNU 289)]. Důvodem bránícím svěřování nezletilého dítěte do střídavé péče může být dle judikatury Ústavního soudu i nevhodná či zcela absentující komunikace mezi rodiči, nicméně pouze ve výjimečných případech (srov. nález sp. zn. III. ÚS 1417/23 ze dne 7. 8. 2023).

19. Ústavní soud dodává, že kritéria, na která výše odkazuje, (viz bod 17), byla převzata z Obecného komentáře č. 14 Výboru OSN pro práva dítěte ze dne 29. 5. 2013 o právu dítěte na to, aby jeho nejlepší zájmy byly předním hlediskem, a že Výbor OSN pro práva dítěte v citovaném obecném komentáři uvádí celkově sedm prvků, které je třeba v případě rozhodování o úpravě v nejlepším zájmu dítěte vzít v řízení v potaz. Kromě již výše zmíněných čtyř kritérií jsou uvedena i tři další, a to 5) zranitelnost dítěte, 6) právo dítěte na zdraví a 7) právo dítěte na vzdělání. Jak již Ústavní soud vyložil v nálezu sp. zn. I. ÚS 2637/17 ze dne 23. 1. 2018, pojem "zdraví", a to i v kontextu práva na zdraví,

neznamená pouze absenci nemoci, ale pokrývá také širší stav celkové pohody jednotlivce, respektive stav, kdy se jedinec zkrátka cítí dobře (srov. obtížně přeložitelný anglický výraz "well-being"). Podle Úmluvy o právech dítěte má dítě právo udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči a oba rodiče mají společnou odpovědnost za jeho výchovu a vývoj (čl. 9 odst. 3, čl. 18 odst. 1). Z praxe Výboru OSN pro práva dítěte i z ustálené judikatury Ústavního soudu vyplývá, že v zájmu dítěte zpravidla je, aby bylo v péči obou rodičů, aby mu každý z nich poskytl láskyplnou péči a svým dílem přispěl k jeho osobnostnímu vývoji; vždy musí být posuzován nejlepší zájem konkrétního dítěte [srov. nález sp. zn. II. ÚS 4247/18 ze dne 17. 5. 2019 (N 81/94 SbNU 104), nález sp. zn. I. ÚS 153/16 ze dne 26. 7. 2016 (N 137/82 SbNU 207), nález sp. zn. IV. ÚS 1921/17 ze dne 21. 11. 2017 (N 215/87 SbNU 477), bod 15]. Nejlepší zájem dítěte je třeba hledat v každém jednotlivém případě zvlášť, nikoli podle jakéhokoli předem daného schématu, a se snahou o minimalizaci negativních důsledků pro dítě. Tak se může stát, že u některého dítěte se nejhodnějším řešením může ukázat péče střídavá, v jiných případech však to může být svěřeni do péče jednoho z rodičů a dohoda či rozhodnutí o optimální a zároveň reálné formě a o rozsahu styku druhého z rodičů s dítětem (srov. nález sp. zn. IV. ÚS 2630/19 ze dne 27. 11. 2019). Lze dodat, že i Výbor OSN pro práva dítěte nepovažuje paušální rozhodování preferující jedno z řešení za výraz respektu k jedinečnosti dítěte a jeho potřeb (obecný komentář Výboru pro práva dítěte č. 14 ze dne 29. 5. 2013, CRC/C/GC/14, bod 67).

20. Ústavní soud přezkoumal rozhodnutí okresního i krajského soudu prizmatem shora zmíněných obecných kritérií a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

V. b) Aplikace obecných východisek na projednávanou věc

21. K jednotlivým důvodům, na nichž obecné soudy založily svá rozhodnutí o svěřeni nezletilých do výlučné péče vedlejší účastnice za současného nastavení styku se stěžovatelem, uvádí Ústavní soud následující.

22. Z výše uvedené podrobné rekapitulace odůvodnění napadených rozhodnutí (srov. body 2 a 3 tohoto nálezu) dospěl Ústavní soud k závěru, že okresní soud opřel důvodnost svěřeni nezletilých do výlučné péče vedlejší účastnice o a) útlý věk nezletilých, b) závěr, že díky dosavadnímu způsobu života jsou nezletilí více citově vázáni na matku, c) prioritní přítomnost rodičů v životě nezletilých, d) závěr, že stěžovatel přehlíží, jak se může konflikt v rodině na nezletilých odrazit, e) přání nezletilého A., f) problematickou komunikaci stěžovatele a vedlejší účastnice, g) nesrovnalosti k tvrzenému (ne)procvičování logopedie v domácnosti stěžovatele a h) psychický stav nezletilých. Krajský soud pak (prakticky pouze v odst. 53 napadeného rozsudku) uvedl, že sice nepochybuje o výchovných a pečovatelských schopnostech stěžovatele, dospěl však k závěru, že pro svěřeni nezletilých do střídavé péče nejsou splněny podmínky, když takové řešení je "předčasné". Dodal, že z provedených zjištění dle krajského soudu vyplývá, že obě děti byly rozpadem rodiny zasaženy a musí se na tuto životní změnu řádně adaptovat.

23. K jednotlivým důvodům, na nichž obecné soudy založily svá rozhodnutí o svěřeni nezletilých do výlučné péče matky, uvádí zdejší soud následující.

24. Krajský soud v napadeném rozsudku prakticky neuvedl, v čem spočívá důvod pro vyloučení vhodnosti střídavé péče v projednávaném případě. Za takový důvod nelze považovat obecné konstatování, že "aktuálně je dle názoru odvolacího soudu svěřeni dětí do střídavé péče předčasné", či pouhý odkaz na skutečnost, že děti "byly rozpadem rodiny zasaženy a jeho důsledky jsou na psychice nezletilých dětí stále patrné" (srov. odst. 53 odůvodnění rozsudku krajského soudu). Jak Ústavní soud zdůrazňuje, při rozhodování o péči o nezletilé jsou obecné soudy povinny vyvarovat se paušálních argumentů (srov. nález sp. zn. I. ÚS 3350/22 ze dne 8. 2. 2023). Jak již bylo uvedeno výše, okolnost, že si děti zvykly na určitý model péče, nemůže sama o sobě představovat relevantní argument pro odmítnutí jeho změny, nevyplývá-li zároveň z odůvodnění rozhodnutí, že by taková

změna měla negativní dopad na jejich psychický či fyzický komfort - resp. by nebyla v jejich nejlepším zájmu - a proč. V posuzovaném případě však krajský soud nijak nezduvodňuje, proč by změna modelu péče měla nezletilé děti negativně ovlivnit, resp. být v rozporu s jejich nejlepším zájmem; ve své podstatě pouze stručně konstatuje, že děti byly zasaženy rozpadem rodiny, a že není vhodné stávající uspořádání měnit. Takový osamocený a obecný argument však není přezkoumatelný a pro vyloučení střídavé péče (i asymetrické) nedostačuje. Ústavní soud již dříve uvedl (srov. nálezy sp. zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. 5. 2022, bod 34, či nálezy sp. zn. III. ÚS 1417/23 ze dne 7. 8. 2023), že přestože je stabilita výchovného prostředí dítěte důležitým faktorem, nemůže být sama o sobě argumentem pro vyloučení střídavé péče. Krajský soud však svůj závěr o nutnosti stabilizace prostředí nijak neodůvodňuje ve vztahu k nezletilým, tedy v kontextu posouzení toho, jaký vliv bude mít změna prostředí na psychický či fyzický komfort dětí. Konstatování krajského soudu o nutnosti, aby se děti nejprve adaptovaly na nastalou změnu, není jen nepodložené, jde dokonce proti východiskům zákona, který v případě rozhodování o výchovných poměrech nezletilých zdůrazňuje potřebu co nejrychlejšího konečného rozhodnutí ve věci (viz § 471 odst. 2 zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů). Zjednodušeně řečeno, v řízení jde o to, najít řešení, odpovídající (zjištěnému) nejlepšimu zájmu nezletilých a promítnout je co nejrychleji do rozhodnutí ve věci.

25. Závěr o nevhodnosti střídavé péče je zároveň rozporný s dalšími zjištěními krajského soudu - krajský soud uvádí (v odst. 53), že na rozdíl od matky nezletilých nepochybuje o výchovných a pečovatelských schopnostech otce (stěžovatele). Jak již bylo uvedeno výše, svěřením dítěte do střídavé péče za situace, kdy oba rodiče naplňují výše uvedená kritéria zhruba stejnou měrou, není vždy automatickým řešením, avšak je třeba odůvodnit, z jakých důvodů k takovému závěru obecný soud dospěl. V projednávané věci však krajský soud své úvahy do odůvodnění napadeného rozhodnutí nepromítl. Není také zřejmé, z čeho krajský soud dovozuje, že stěžovatel má prokázat svůj opravdový zájem o péči o děti (odst. 53 rozsudku krajského soudu). Důraz na řádné provedení i hodnocení důkazů a celkovou úroveň odůvodnění přitom patří k základním atributům řádného procesu a jeho dodržování je nezbytnou součástí transparentnosti a kontrolovatelnosti justice a účinnou prevencí před nepřezkoumatelností či dokonce libovůlí v soudním rozhodování [nálezy ze dne 11. 2. 2004 sp. zn. Pl. ÚS 1/03 (N 15/32 SbNU 131)]. V případech, kdy soudy rozhodují o modelu péče rodičů o nezletilé dítě či rozsahu styku s ním, jsou tyto ústavněprávní nároky ještě zesíleny [nálezy ze dne 5. 9. 2017 sp. zn. II. ÚS 1654/17 (N 168/86 SbNU 729), bod 18]. S ohledem na vše výše uvedené dospěl Ústavní soud k závěru, že krajský soud tím, že odmítl navrhované svěřením dětí do střídavé péče, aniž by pro to uvedl řádné důvody, porušil stěžovatelova práva zaručená čl. 32 odst. 4 Listiny ve spojení s čl. 36 odst. 1 Listiny.

26. Okresní soud v napadeném rozsudku popsal konkrétní důvody, pro které má za to, že zvolené řešení rozdělení péče o nezletilé odpovídá nejlepšimu zájmu nezletilých, odkázal i na jednotlivé důkazy, ze kterých vycházel. K odůvodnění výroků I. a III. napadeného rozsudku pak okresní soud, jak již bylo uvedeno výše, odkázal na a) útlý věk nezletilých, b) závěr, že díky dosavadnímu způsobu života jsou nezletilí více citově vázání na matku, c) prioritní přítomnost rodičů v životě nezletilých, d) závěr, že stěžovatel přehlíží, jak se může konflikt v rodině na nezletilých odrazit, e) přání nezletilého A. a nezletilé L., f) problematickou komunikaci stěžovatele a vedlejší účastnice, g) nesrovnalosti k tvrzenému (ne)procvičování logopedie v domácnosti stěžovatele a h) psychický stav nezletilých.

27. Útlý věk nezletilých (a), ani dosavadní způsob života (b) dle nálezkové judikatury Ústavního soudu však nemohou být samy o sobě důvodem pro závěr o nemožnosti svěřením nezletilých do střídavé péče. Ústavní soud se totiž k věku dítěte jako možné překážce střídavé péče vyjadřoval již mnohokrát. Zdůraznil přitom, že vyloučit střídavou péči není možné jen s obecným odkazem na nižší věk dítěte, ledaže se např. jedná o dítě závislé na matce z důvodu kojení (srov. usnesení sp. zn. II. ÚS 3735/18 ze dne 4. 4. 2019). V době rozhodování krajského soudu však byli nezletilí ve věku 6 a 7 let,

nejedná se tedy přímo o útlý věk dítěte, kdy je obvykle závislé na matce z důvodu kojení. Odůvodnění zájmem na stabilním výchovném prostředí není dostačující samo o sobě, ale vždy pouze v kontextu posouzení toho, jaký vliv bude mít změna prostředí na psychický či fyzický komfort dítěte samotného. V opačném případě by se totiž fakticky konzervoval status quo daný prvním rozhodnutím ve věci (srov. nález sp. zn. II. ÚS 4247/18 ze dne 17. 5. 2019, nález sp. zn. II. ÚS 1489/22 ze dne 9. 5. 2023 či nález sp. zn. III. ÚS 1417/23 ze dne 7. 8. 2023).

28. V odůvodnění okresní soud odkázal na některé relevantní argumenty, vztahující se např. ke schopnosti osoby usilující o svěřeni dětí do péče zajistit jejich vývoj a potřeby, či zdravotnímu stavu nezletilých dětí. Odkázal na skutečnosti, které fakticky odpovídají právu dítěte na dosažení nejvyšší úrovně zdravotního stavu (srov. čl. 24 Úmluvy o právech dítěte), tedy na potřebu psychologické péče pro nezletilé, vyšel i z rozporu v tvrzení o tom, zda se v domácnosti stěžovatele procvičuje logopedie.

29. Napadenému rozsudku okresního soudu však chybí pečlivá úvaha a odůvodnění, co ve skutečnosti brání střídavé péči o děti, a to třeba i nestejněměrné (výrok I. napadeného rozsudku okresního soudu). To zvláště za situace, kdy shledal, že oba rodiče jsou schopni o nezletilé dobře pečovat (první věta odst. 69 rozsudku okresního soudu). Dále Ústavní soud upozorňuje, že jakkoli je z výpovědi nezletilého A. (č. l. 502) patrné jeho přání trávit více času s matkou než s otcem, neplyne z ní nic, co by odůvodňovalo závěr, že jeho názor brání stanovení nestejněměrné střídavé péče navrhané stěžovatelem. Pokud obecné soudy dospěly k závěru, že stěžovatel je schopen se o nezletilé postarat a zajistit veškeré jejich potřeby během pěti dnů v týdnu (srov. výroky napadených rozsudků a rozsah styku nezletilých se stěžovatelem), pak z odůvodnění není zřejmé, jaká skutečnost brání svěřeni dětí do střídavé péče. V praktické rovině, tedy z hlediska zajištění každodenních potřeb dětí, o které v opatrovnickém řízení jde především, není totiž rozdíl, má-li rodič povinnost o děti pečovat v rámci rozšířeného styku či v rámci střídavé péče. Ústavní soud tak dospěl k závěru, že oba obecné soudy nedostály své povinnosti přesvědčivě a srozumitelně odůvodnit svůj právní závěr, že není v nejlepším zájmu dětí být ve střídavé (byť i nestejněměrné) péči obou rodičů. Tím porušily právo stěžovatele na péči o děti a jejich výchovu podle čl. 32 odst. 4 Listiny a na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

30. K ostatním námitkám stěžovatele Ústavní soud uvádí, že obecné soudy ve věci postupovaly efektivně a co nejrychlejším možným způsobem. Za účelem řádného zjištění rodinné situace a majetkových a finančních poměrů rodičů provedly podrobné dokazování, přičemž neprovedení stěžovatelem navrhaných důkazů řádně odůvodnily (viz bod 56 napadeného rozsudku okresního soudu a bod 42 napadeného rozsudku krajského soudu). Ústavní soud naopak vyzdvihuje, že obecné soudy neprodlužovaly řízení vypracováním znaleckého posudku v situaci, kdy to s ohledem na neexistenci patologických jevů v rodině nebylo zapotřebí.

VI. Závěr

31. Ústavní soud uzavírá, že okresní i krajský soud svými rozhodnutími porušily základní právo stěžovatele na péči o děti zaručené čl. 32 odst. 4 Listiny a právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny.

32. Z důvodů procesní ekonomie, jakožto i s ohledem na zásadu minimalizace zásahů do rozhodovací činnosti obecných soudů a zásadu rychlosti řízení před obecnými soudy, však Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil pouze rozsudek krajského soudu, který bude mít příležitost při opakovaném rozhodování věci napravit předchozí pochybení své i pochybení okresního soudu. Ve zbytku, tj. ve vztahu k rozsudku okresního soudu, proto Ústavní soud ústavní stížnost odmítl podle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu jako návrh zjevně neopodstatněný.

33. Povinností krajského soudu bude posoudit a zjistit nejlepší zájem dotčených dětí a jeho poměr k dalším oprávněným zájmům. Jeho povinností bude rovněž, aby se vypořádal s odvolací argumentací stěžovatele, kterou stěžovatel předložil, ale krajský soud se s ní nevypořádal (např. odkazy na nálezovou judikaturu Ústavního soudu). Úkolem krajského soudu bude uvést, z jakých důkazů vycházel, jaká skutková zjištění učinil, a jaké právní závěry dovodil, tedy své rozhodnutí řádně odůvodnit.

34. Pokud stěžovatel v replice odkazuje na poslední nálezovou judikaturu Ústavního soudu, tedy na nálezy sp. zn. I. ÚS 3350/22 ze dne 8. 2. 2023 a jeho právní věty a dále na nález sp. zn. I. ÚS 3522/22 ze dne 30. 3. 2023, Ústavní soud podotýká, že tato rozhodnutí byla vyhlášena později, než byla vydána napadená rozhodnutí, obecné soudy se tak s nimi v předmětném řízení nemohly seznámit, ale zároveň dodává, že bude úkolem krajského soudu se v dalším řízení s jejich závěry vypořádat.

35. Nad rámec uvedeného Ústavní soud upozorňuje zákonodárce, že aktuální právní úprava dovolání v rodinněprávních otázkách (§ 30 zákona o zvláštních řízeních soudních) spíše neplní účel zachování právní jistoty, neboť sjednocování judikatury pak musí řešit orgán stojící mimo soustavu obecných soudů, jehož úkolem je ochrana ústavnosti, a nikoliv běžné zákonnosti. Podle Ústavního soudu by sjednocování judikatury i ochranu základních práv jednotlivců byl schopen zajistit Nejvyšší soud, který je k tomu jako dovolací soud v občanskoprávních věcech zcela jistě více povolán nežli Ústavní soud.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ochrana spotřebitele \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovněprávní vztah \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určení otcovství \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Jméno v obchodní firmě právnické osoby](#)